

HANKESUUNNITELMA

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Lomake 3306B

1.1 Hakijan nimi Jänijärven Seudun Suojeluyhdistys ry	1.2 Y-tunnus/ yhdistyksen rekisteröintinumero 191.368
1.3 Hankkeen nimi Pohjois-Tammelan vesistö tutkimus ja ympäristökasvatus- hanke	1.4 Hankkeen numero

1. HAKIJA

Selvitys toiminnasta, organisaatiosta, ammattitaidosta, kokemuksesta ja taloudellisesta tilanteesta sekä hankkeen toteuttamiseen käytettävistä resursseista

Jänijärven Seudun Suojeluyhdistys ry on perustettu vuonna 1991. Sen tavoitteena on Tammelan pohjoisalueella sijaitsevan Jänijärven ja sen ympäristön vesien suojelun edistäminen. Yhdistys seuraa aktiivisesti Jänijärven vedenpinnan korkeutta ja Jänijärvi kuuluu Kaukjärven osakaskunnan (kalastuskunnan) yhteiseen vesialueeseen. Jänijärven Seudun Suojeluyhdistyksellä on kokemusta myös erilaisista hankkeista ja kunnostustalkoiden järjestämisestä. Yhdistyksen nykyinen puheenjohtaja on Jan Löfstedt.

Jänijärven Seudun Suojeluyhdistys ry on ollut aktiivisesti mukana monissa hankkeissa. He ovat olleet vastuullisina mukana monissa eri hankkeissa, mm. *Luoteis-Tammelan vesistöjen kunnostus ja vedenkorkeuden noston suunnittelu –hankeessa 2009-2012* sekä *Pohjois-Tammelan vesistöjen vesitalouden hallinta ja virkistyskäyttömahdollisuuksien parantaminen –hankeessa*. Näissä hankkeissa Jänijärven Seudun Suojeluyhdistys ry oli mukana ja samalla kartutti omaa asiantuntijuuttaan vesienhoitoasioissa. Erityistä osaamista vesistöanalyysistä suojeluyhdistys sai *Tammelan järvien ja kalaston tutkimus ja kunnostus-hankeessa*, jossa kohdejärviltä otettiin vesinäytteitä.

2. HANKKEEN TARVE JA TAUSTA

Mihin ongelmaan tai tarpeeseen hankkeella haetaan ratkaisua?

Hankkeella on yksi hakija, mutta yhteistyöhankkeeseen osallistuu yhteensä neljä Tammelan seudun vesiensuojeluyhdistystä: Heinijärven, Jänijärven, Särkijärven ja Peräjoen suojeluyhdistykset. Tammelan seudun vesiensuojeluyhdistysten yhteistyöhankkeissa on tarkoitus kunnostaa Salostenjärven erämaauimaranta sekä selvittää aiempien vesistö hankkeiden vaikutuksia seudun järvien veden laatuun. Hankkeen investointi- ja kehittämisosioille tehdään hankesuunnitelmat erikseen. Tämä hankesuunnitelma koskee hankkeen kehittämisosiota, eli vesistöjen tutkimista ja ympäristökasvatuksellisen näkökulman esille tuomista.

Pohjois-Tammelassa on tehty vesistöjen veden laadun parantamiseksi aiempina vuosina monia toimenpiteitä, kuten pohjapatoja, rumpu, kosteikkoja ja eroosiolaattoja (Karttaliite 1), joiden vaikutusta alueen vesistöjen veden laatuun ja virtaamaan olisi tarpeellista tutkia. Hanke-alueen järvillä on aikaisempina vuosina otettu vesinäytteitä ja tutkittu ojen virtaamaa, mutta lähivuosina tutkimukset ovat jääneet väliin ja vertailukelpoisen aineiston määrä on puutteellinen. Aiemmissa hankkeissa tehdyt toimenpiteet halutaan nostaa myös näkyviin laajemmalle yleisölle viestinnän ja ympäristökasvatuksen keinoin.

Alueen asukkaiden ja suojeluyhdistysten huoli omien järvien tilasta ja siihen vaikuttamisesta ovat tärkeitä

Maaseutuviraston 17.6.2015 vahvistama lomake 3306B

tekijöitä hankkeen hakemiselle. Erityisesti vesien rehevöityminen ja samentuminen kiintoaineen määrän lisääntymisen vuoksi ovat sidosryhmiä huolestuttavia asioita ja lisäävät toimimistarpeen tunnetta.

3. HANKKEEN TAVOITTEET

Mitä tavoitteita hankkeella on? Miten tuloksia seurataan?

Edellisissä vesistöhankeissa tehtyjen toimenpiteiden toimivuutta ja vaikutuksia on tarkoitus selvittää teettämällä veden laadun ja virtaaman tutkimuksia. Tavoitteena on kerätä tietoa vesistöjen tilasta, jotta saadaan vertailukelpoista aineistoa menneisiin ja tuleviin mittauksiin nähden.

Hankkeen toinen tavoite on luoda edellä mainittuja kunnostustoimenpiteitä yhdistävä patikointireitti ja asentaa kohdealueille ympäristökasvatuksellisia infotauluja, joiden tarkoitus on jakaa tietoa yhdistysten voimin tehdyistä vesiensuojeluhankkeista ja lisätä kohderyhmien tietoisuutta vesiensuojeluksen merkityksestä ja alueen luonnosta.

4. HANKKEEN TOIMENPITEET JA TOTEUTUSTAPA SEKÄ RISKIT TOTEUTUKSESSA

Konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi

Vesinäytteiden otto ja virtaaman mittaus

Hankealueen järvistä ja virtaavista vesistä on tarkoitus ottaa erilaisia näytteitä, joiden avulla selvitetään kiintoaine- ja ravinnepitoisuuksia. Tasaisin väliajoin otettujen vesinäytteiden avulla kyetään seuraamaan esimerkiksi alueen peltojen ja metsien lannoitusten onnistumisia ja sitä kautta veden tilan paranemista tai huononemista. Virtaamamittauksien avulla saadaan selvitettyä jo olemassa olevien pohjapatojen, kosteikkojen ja muiden vedenpidätyskeinojen toimivuutta erityisesti tulva-aikana. Samalla kyetään arvoimaan aiemmissa vesiensuojeluhankkeissa tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia kohdealueiden veden laatuun.

Vesinäytteiden otosta ja virtaamien mittauksesta tehdään suunnitelmat, jotka sisältävät tutkimuskohteet ja aikataulut. Virtaamamittaukset ja vesinäytteiden ottamiset teetetään joko Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun oppilaiden tekeminä tai tarpeen mukaan kilpailutetaan. Ainakin virtaamamittaukset haluttaisiin kuitenkin ensisijaisesti teettää Hämeen ammattikorkeakoulun kestävä kehityksen opiskelijoiden tekeminä. Ammattikorkeakoulu on hankkinut uuden, sähkömagneettiseen mittaustekniikkaan perustuvan virtaamamittauslaitteen, joka on perinteistä siivikkomittausta tarkempi. Hankilla on myös muitakin mittausvälineitä, joita voisi hyödyntää hankkeen tutkimuksissa.

Järvien veden laadun selvittämiseksi ja vertailukelpoisen tiedon tuottamiseksi näytteet otetaan samoista näytteenottopisteistä, joista ne otettiin vuonna 2011 (Karttaliite 2). Heini- ja Jänijärvistä näytteet otetaan kaksi kertaa vuodessa, eli loppupalvella ja kesällä, päänlysvedestä 0,5 m syvyydestä ja alusvedestä 1,5 m syvyydestä, kahtena eri vuotena. Kolmesta Heinijärveen laskevasta ojasta (Hylöjärvenoja, Myllyoja ja Luolalamminoja), sekä Jänijärveen laskevasta (Heinijoki) ja sieltä poistuvasta (Peräjoki) joesta otetaan näytteet kevättulvan aikaan, alivirtaaman aikaan kesällä ja ylivirtaaman aikaan syksyllä kahtena eri vuotena. Lisäksi näytteitä otetaan kolmen hankealueella olevan fosforisaostajan toimivuuden todentamiseksi kahtena eri vuotena. Näytteet otetaan ennen fosforisaostajia ja niiden jälkeen.

Järvivesinäytteistä analysoidaan pH, alkaliniteetti, sähkönjohtokyky, epäorgaaniset ravinteet (NO₂+NO₃, NH₄, PO₄), kokonaisravinteet (N, P) ja klorofylli. Oja- ja jokinäytteistä analysoidaan kokonaisfosfori, fosfaattifosfori, kokonaistyyppi, orgaanisen hiilen kokonaispitoisuus (TOC), kiintoaine, pH ja väri. Järvistä selvitetään näyteenoton yhteydessä happi- ja lämpötilaprofiili, mittaamalla veden lämpötila ja happipitoisuus puolen metrin välein. Ojista mitataan virtaama ja lämpötila.

Patikointireitti ja ympäristökasvatukselliset infotaulut (noin 15–20 kpl)

Hankealueen järvillä on arvokasta historiaa jo isovihan ajalta, kuten Salmensaaressa sijaitseva piilopirtti. Kauniit maisemat, erikoislaatuinen ympäristö runsaine hyönteislajeineen ja mielenkiintoinen historia ovat kuitenkin vaikeasti löydettävissä. Hankkeen tavoitteena on lisätä tietoa alueen historiasta, luonnosta sekä aiemmin mainitusta kunnostustoimenpiteistä ja vesiensuojelusta infotaulujen avulla. Patikointireitin tarkkaa sijaintia ei ole vielä määritelty, mutta sen alustava tarkoitus olisi kiertää nykyiset ja tulevat kunnostusalueet.

Patikointireittiä ei tulla raivaamaan, sillä alueelle on jo muodostunut luonnollisia polkuja. Reitti muodostuisi vain maanomistajan luvalla asennetuista tunnistuspaaluista tai muista merkinnöistä ja retkeilijät liikkuisivat omatoimisesti taululta toiselle.

Toteuttamiseen osallistuvat tahot, toteutus- ja rahoitusvastuut ja tarvittavat sopimusjärjestelyt

Hankkeella on yksi hakija, Jänijärven suojeluyhdistys, mutta muut alueen yhdistykset, Heinijärven, Särkijärven ja Peräjoen vesiensuojeluyhdistykset, osallistuvat myös hankkeen toteutukseen sekä rahallisesti että tarpeen mukaan talkoapuna. Kunnan ympäristönsuojeluyksikkö osallistuu hankkeeseen tarjoamalla asiantuntijuutta. Toteutukseen on tarkoitus ottaa mukaan myös Hämeen ammattikorkeakoulun oppilaat.

Minkälaisia riskejä on ja miten niihin varaudutaan

Kalliiden tutkimusten teettämiseen liittyy se riski, että myönnetty rahoitus onkin riittämätöntä. Tavoitteena on joka tapauksessa teettää tutkimukset kustannustehokkaasti. Ympäristöriskinä voi pitää patikointireitin luomisen jälkeä lisääntyvän retkeilyn aiheuttama ympäristön mahdollinen roskaantuminen. Oletuksena kuitenkin on, että ulkona liikkuvat vievät omat roskansa mukanaan. Riskeihin liittyy myös talkootyövoiman saatavuus tarvittavana ajankohtana ja infotauluihin kohdistuva ilkivalta. Hankkeessa mahdollisesti esiintyviä riskejä minimoidaan huolellisesti tehdyillä tutkimussuunnitelmilla, täsmällisellä aikataulutuksella ja yhteistyöverkoston sitouttamisella.

Miten huomioidaan kestävän kehityksen periaatteet?

Luonnon tutkiminen on tärkeää, koska tarvitsemme luotettavaa ja pitkäjänteisesti tuotettua tutkimustietoa tarvittavien ennallistamis- ja kunnostustoimenpiteiden valitsemiseksi ja kohdistamiseksi. Kaikki tuotettu data toimii päätöksenteon tukena. Näin osaamme myös luotettavin keinoin erottaa luonnon ja ihmisten aiheuttaman muutoksen ympäristön tilassa. Tiedämme mistä ympäristön muutokset aiheutuvat ja osaamme valita kustannustehokkaasti ja perusteellisesti oikean toimenpiteen oikeaan tarpeeseen.

Pitkäjänteisten tutkimusten avulla ympäristössämme tapahtuvat muutokset ovat myös tarpeeksi ajoissa havaittavissa, jolloin muutos ei pääse rasittamaan luontoa pitkäksi ajaksi, ja pystymme reagoimaan muutokseen nopeasti. Aikaisella puuttumisella kyetään ennakoimaan ongelmia ja puuttumaan niihin ajoissa sekä vältetään valtavat korjaustoimenpiteet ja säästetään rahaa.

Ympäristökasvatus ja -tietoisuus ovat tärkeitä osia kestävää kehitystä. Alueen ihmisten ja satunnaisten matkailijoiden tietoisuuden lisääminen alueen luonnosta ja historiasta on helppo saavuttaa isojen ja selkeiden infotaulujen avulla. Lisääntyvien retkeilijöiden määrä näkyy myös positiivisesti luontomatkailun ja muiden palveluiden tuottajien asiakasmäärän nousussa.

5. YHTEYS MANNER-SUOMEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAAN SEKÄ ALUEELLISEEN OHJELMAAN TAI PAIKALLISEEN STRATEGIAAN. MITEN AIEMMAT HANKKEET ON HUOMIOITU?

Miten hankkeella edistetään Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tavoitteita?

Hanke kuuluu yleishyödyllisiin hankkeisiin. Viestintä ja maaseutuasukkaiden osaamisen lisääntyminen on olennainen osa Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa ja sen tavoitteita, samoin kuin paikallisten yhteisöllisyyden ja omaehtoisen toimeliaisuuden edistäminen. Yhteistyöhankkeeseen osallistuvien sidosryhmien osaaminen ja ymmärrys omista vesistöistään ja niiden hoitamisesta lisääntyy. Samalla yhteisöllisyys ja toimeliaisuus järviyhdistysten välillä kasvaa. Samankaltaisen toiminnan on tarkoitus jatkua sekä hankkeen aikana, että sen jälkeen. Vesistöjen tilan parantamiseksi tuotetaan tärkeää tutkimustietoa, jota seuraamalla voidaan kohdistaa rahoitusta ja toimenpiteitä kustannustehokkaasti oikeisiin kohteisiin.

LounaPlussan kehittämisstrategian strategisten painopisteiden mukaan alueen vesistöjen ja luontokohteiden hoito on tärkeää Leader-ryhmän toiminta-alueella. Kehittämisstrategiassa mainitaan, että alueen asukkaat "haluavat toimia yhteisöllisesti kotijärviensä kunnostamiseksi jatkossa mm. Tammelassa." Yhteisöllisyyden ja omaehtoisen toimeliaisuuden edistäminen ovat myös tavoitteita, jotka sopivat erinomaisesti LounaPlussan strategiaan painopisteisiin. Hankkeeseen osallistuvat yhdistykset kehittyvät vastuuta ottaviksi paikalliskehittäjiksi ja toimintaverkostoksi.

Miten hankkeessa on huomioitu aiemmin toteutetut muut hankkeet?

Pohjois-Tammelassa on tehty vesistöjen veden laadun parantamiseksi aiempina vuosina monia toimenpiteitä, kuten pohjapatoja, rumpu, kosteikkoja ja eroosiolaattoja, joiden vaikutusta alueen vesistöjen veden laatuun ja virtaamaan olisi tarpeellista tutkia. Hankealueen järvillä on aikaisempina vuosina otettu vesinäytteitä, mutta lähivuosina näytteiden ottaminen on jäänyt väliin. Mikäli näytteet nyt otettaisiin, saataisiin aikaisempiin mittauksiin suhteutettavaa vertailukelpoista aineistoa ja sitä kautta voitaisiin tarkkailla tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia.

6. TOIMINTA-ALUE, KOHDERYHMÄ, HYÖDYNSAAJAT SEKÄ AIKATAULU

Mikä on hankkeen pääasiallinen kohderyhmä?

Hankkeen toiminta-alue sijaitsee Pohjois-Tammelassa, joten hankkeen pääasiallisena kohderyhmänä ja välittöminä hyödynsääjinä ovat kyseisen vesistöalueen vakituiset asukkaat ja vapaa-ajan asukkaat. Veden laadun tutkimisesta ja tutkimusten pohjalta tehdyistä kunnostustoimenpiteistä hyötyvät myös kaikki muut vesistöjä käyttävät ja vesistöjen eliöstö. Niin vesistöistä kuin ympäristökasvatukseen perustuvasta patikointireitistä voi tulla nauttimaan myös kauempaa. Arviolta 15 km säteellä asuu noin 10 000 asukasta.

Miten kohderyhmä on valittu ja miten hankkeesta on tiedotettu?

Pitkäjänteisten tutkimusten avulla ympäristössämme tapahtuvat muutokset ovat tarpeeksi ajoissa havaittavissa, jolloin muutos ei pääse rasittamaan luontoa pitkäksi ajaksi, ja pystymme reagoimaan muutokseen nopeasti. Aikaisella puuttumisella kyetään ennakoimaan ongelmia ja puuttumaan niihin ajoissa sekä vältetään valtavat korjaustoimenpiteet ja säästetään rahaa.

Alueen ihmisten ja satunnaisten matkailijoiden tietoisuuden lisääminen alueen luonnosta ja historiasta lisää kiinnostusta vesien suojeluun ja parantaa luontosuhdetta. Hyvä luontosuhde on avainasemassa ihmisistä itsestään lähtevän luonnonsuojelua edistävän toiminnan harjoittamisessa.

Muut tahot, joille hanke kohdistuu?

Vesistöjen vesienlaadun mittaaminen ja sitä kautta vesien laadun parantuminen ovat tärkeitä niin paikallisille asukkaille kuin matkailijoillekin. Vesienlaadusta tiedottaminen yleisesti havainnollistaa ihmisille järvien tilaa ja sitä kautta lisää mielenkiintoa.

Hankkeessa tehtävät infotaulut ovat mielenkiintoista luettavaa paikalle saapuville retkeilijöille ja muille ihmisille. Ulkopaikkakunnilta saapuvat tai muuten vain hankkeesta tietämättömät paikalliset saavat niistä paljon tietoa alueesta ja sen hyväksi tehdyistä toimenpiteistä.

Tulosten saamisen jälkeen veden tilaan on helpompi vaikuttaa. Parantuneesta vedenlaadusta hyötyy ihmisten lisäksi myös kalakanta. Kaukjärven osakaskunta myy alueen järviin kalastuslupia. Parantuneen vedenlaadun seurauksena kalastuslupia myydään enemmän ja osakaskunta saa enemmän pääomaa toimintansa rahoittamiseen.

Välillisesti tämä ympäristökasvatuksellinen hanke edesauttaa seutukunnan asukkaita laajemmin sekä lisää eräretkeily-mahdollisuuksia Pohjois-Tammelan alueella. Lisääntyvä maakuntamatkailu ja eräretkeily-mahdollisuudet saattavat edesauttaa seutukunnan asukkaita nostamalla alueella yöpyvien määrää ja samalla palveluiden käyttöaste kasvaa.

